

Nr 543

Av herr Nilsson, Yngve, m. fl., angående lagstiftningen om åldersvård.

(Lika lydande med motion nr 550 i Andra kammaren)

I hela det industrialiserade västerlandet är problemen kring befolkningens åldrande högaktuella. I Sverige är dessa frågor kanske mera brännande än i något annat av Europas länder, eftersom det här inte endast är den ökande medellivslängden som ger befolkningsbilden dess karaktär utan även den låga nativiteten.

Enligt allmänna pensionsberedningens prognos kommer antalet personer i åldern 67 år och däröver att vara 828 000 år 1965, 920 000 år 1970 och 1 131 000 år 1980. Aldringarnas antal ökar emellertid inte blott i absoluta tal utan även i relation till befolkningen i övrigt. För närvarande finns det i genomsnitt sju personer i åldern 16—66 år för varje person över 67 år, år 1970 kommer det att vara fem å sex personer i den aktiva åldern för var och en över 67 år, och år 1980 beräknas antalet aktiva per pensionär ha nedgått till fyra å fem personer.

Uppgiften att sörja för en snabb och fullgod vård av äldre är en av de viktigare kommunala uppgifterna. Kommunernas förutsättningar att utan dröjsmål tillhandahålla de vårdbehövande hjälp skiftar emellertid starkt olika kommuner emellan. Detta sammanhänger bl. a. med att vårdbehoven varierar både i omfattning och inriktning mellan t. ex. tätorter och landsbygd. Genom att omflyttningen från landsbygd till städer fortgår i snabb takt har det t. ex. blivit betydligt svårare att i tätorterna ta hand om de gamla inom familjerna än vad det är på landsbygden. Bristen på bostäder, framför allt rymliga nog att möjliggöra för föräldrarna att bo kvar hos och tas om hand av barnen, är mer markerad i städerna än på landsbygden. Arbetslivet har också en annan, mer intensiv karaktär i städerna genom att båda makarna ofta har förvärvsarbete utanför hemmet, vilket ytterligare förstärker behovet för samhället att skapa de institutionella förutsättningarna för omhändertagande av äldre. Dessutom vill de gamla i många fall stanna kvar på den ort där de tidigare bott. De unga flyttar, men de gamla följer inte med. Även om man kan beklaga att en förskjutning ägt rum från den enskilde till samhället när det gäller omvårdnaden av de gamla har det alltså i hög grad kommit att åvila det allmänna att ta ansvar för de gamlas trygghet. Frågan om att hjälp skall kunna ges i påkommande fall står utanför all diskussion. Däremot bör diskuteras hur verkligt adekvata hjälpåtgärder skall utformas.

Friska åldringar har rätt att få leva i en åldringsvänlig miljö med för dem anpassad service.

Tillsynen av åldringar måste utformas så att den ger trygghet utan att hindra en individuellt utformad tillvaro.

Sjuka åldringar bör självfallet ha rätt till lika kvalificerad och differentierad vård som varje annan sjuk människa. Därtill kommer de speciella vårdkrav som uppstår genom kombinationen ålder—sjukdom.

Ovanstående synpunkter har på ett utomordentligt sätt sammanfattats i den åldringsvårdsutredning som Uppsala läns landsting framlade föregående år. Vi hänvisar till denna sammanfattning och biträder de synpunkter som där framförts.

Hur adekvata hjälpåtgärder i praktiken skall utformas är i första hand en rent kommunal angelägenhet. Det är varken lämpligt eller möjligt att söka fastställa för hela landet gemensamma riktlinjer för det praktiska arbetet i primärkommuner och landsting.

Kommunerna har sålunda, som inledningsvis omnämnts, på detta område en betydelsefull och omfattande uppgift. Utvecklingen går mot allt större kommunala enheter, och ju större dessa blir, desto mera omfattande blir också åldringsvårdens uppgifter.

Åldringsvården handhaves för närvarande av de kommunala socialvårdsnämnderna, till vilkas verksamhetsområde denna uppgift sedan länge hört, om man beaktar att socialvårdsnämnderna är efterträdare till de gamla fattigvårdsstyrelserna. Med hänsyn till storleksordningen av de arbetsuppgifter som nu och i framtiden ankommer på åldringsvården och med hänsyn till utvecklingen mot större kommuner synes det oss emellertid föreligga starka skäl för att åldringsvården anförtros åt en särskild kommunal nämnd, som odelat kan ägna sig åt detta arbete. Härigenom skulle undvikas att de olika formerna av åldringsvård utsprids på olika organ, utan i stället blir samlade på en hand. För den enskilde skulle detta innebära lätthet att nå kontakt med det för vårdbehovet adekvata organet och därmed förenkla förfaringsättet.

1947 års riksdag uppdrog vissa principiella riktlinjer för ålderdomshemsvårdens ordnande och uppbyggnad. Dessa innebar bl. a. att ålderdomshemmens karaktär av fattigvårdsanstalter skulle upphöra. Härav följde att bestämmelserna om ålderdomshem inte längre borde höra hemma i fattigvårdslagen utan upptagas i en särskild lagstiftning. År 1952 uppdrogs åt en särskild kommitté — 1952 års åldringsvårdsutredning — att utreda åldringsvårdsfrågorna. Då den nya socialhjälpslagen antogs av 1955 års riksdag, hade åldringsvårdsutredningen ännu ej slutfört sitt uppdrag. Det ansågs därför mest praktiskt att med vissa justeringar överföra fattigvårdslagens regler om ålderdomshem till socialhjälpslagen. I proposition nr 38/1957 uttalades att ålderdomshemmens ställning i princip inte då behövde regleras på annat sätt än som skett genom tillkomsten av socialhjälpslagen. Under de år som gått sedan dess har emellertid åldringsvårdsfrågorna blivit ytterligare belysta och deras storleksordning framträtt allt klarare.

Tidigare utredningsarbete och den starka aktualisering av åldringsvården som följt av att antalet åldringar snabbt ökar kräver att man utan dröjsmål prövar hur åldringsvården även institutionellt skall skiljas från socialvården. Kungl. Maj:t bör sålunda enligt vår mening redan nästa år ge riksdagen möjlighet att besluta om inrättande av särskilda kommunala åldringsvårdsnämnder, varvid förutsättes att åldringsvårdsfrågorna sammanföres i en särskild lagstiftning, åldringsvårdslag, på samma sätt som skedde år 1924, då barnavårdsfrågorna utbröts ur dåvarande fattigvården och gjordes till föremål för särskild lagstiftning.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte med beaktande av vad i motionen anförts efter härom företagen skyndsam utredning för riksdagen framlägga förslag, innebärande att åldringsvårdsfrågorna utbrytes ur nuvarande socialhjälpslag och sammanföres till en särskild åldringsvårdslag med bestämmelser om att åldringsvårdsfrågorna skall handhas av särskilda åldringsvårdsnämnder i primärkommunerna.

Stockholm den 26 januari 1963

N. Yngve Nilsson

Per Petersson

Y. Holmberg